

Inhoud

Kaapverdië

- ▶ Ervaar de schitterende stranden van Sal en Boa Vista
- ▶ Beleef Praia, hoofdstad op basaltplateaus
- ▶ Geniet van weemoedige *morna* en opzweepende *funaná*
- ▶ Ontdek het woeste berglandschap van Santo Antão
- ▶ Smul van een glaasje *grogue* met een hartige *cachupa* erbij
- ▶ Bezoek de fascinerende vulkaan op Fogo

7 Kaarten en plattegronden

9 Woord vooraf

1 11 Kaapverdië: een verdieping

12 Natuur

18 Bevolking

22 Politiek en samenleving

2 27 Geschiedenis

28 Eerste bewoners

29 Vroegmoderne tijd

30 Negentiende eeuw

31 Hedendaagse geschiedenis

3 35 Kunst en cultuur

36 Volkscultuur

37 Muziek

39 De Kaapverdise keuken

4 45 Santiago

47 Praia

53 Cidade Velha

56 Het noordwesten

58 Het noorden

60 Tips en adressen

5 65 Sal

69 Het zuiden

73 Het noorden

77 Tips en adressen

6 81 Boa Vista en Maio

84 De westkust van Boa Vista

88 De noord- en oostkust van Boa Vista

90 Het binnenland van Boa Vista

91 De zuidkust van Boa Vista

95 Vila do Maio

97 De oostkust van Maio

99 Tips en adressen

7 103 São Vicente en São Nicolau

105 Hoofdstad Mindelo op São Vicente

113 Het noorden en oosten van São Vicente

118 Hoofdstad Ribeira Brava op São Nicolau

119 Het westen van São Nicolau

121 Het oosten van São Nicolau

122 Tips en adressen

8 127 Santo Antão

130 Het zuiden en het westen

132 Het noorden en noordoosten

140 Tips en adressen

9 145 Fogo en Brava

148 Hoofdstad São Filipe op Fogo

150 Chã das Caldeiras en Pico de Fogo

154 Rond het eiland Fogo

158 Het noordoosten van Brava

161 Tips en adressen

i 164 Praktische reisinformatie

r 174 Register

Kaapverdië

Woord vooraf

Niet zo lang geleden was Kaapverdië nog een van de allerarmste landen van Afrika. Sinds een jaar of wat is daar verandering in gekomen. Het land is flink gestegen op de economische ranglijsten en wordt nu als voorbeeld gezien voor andere Afrikaanse landen. Een van de oorzaken van de vooruitgang is het toerisme, dat de fraaie stranden van de Kaapverdise eilanden Sal en Boa Vista en de imposante landschappen van eilanden als Santo Antão en Fogo heeft ontdekt. Vooral op de eilanden met de mooie stranden zijn nieuwe hotels gebouwd, maar gelukkig is het allemaal nog kleinschalig, en dat is nu juist de charme van Kaapverdië. Alle negen bewoonde eilanden van de archipel zijn overzichtelijk, óók de twee grote steden van het land – de hoofdstad Praia op het eiland Santiago en de tweede stad Mindelo op het eiland São Vicente.

De Kaapverdise cultuur laat hiernaast een aantrekkelijke mix zien van Afrikaanse en Europese invloeden, waarbij het voormalige koloniale moederland Portugal een duidelijk stempel drukt op het Europese deel. De bevolking is vriendelijk en open, zonder opdringerig te zijn. Kaapverdianen maken de bezoeker graag deelgenoot van hun levensgevoel, *morabeza*, wat zoveel betekent als ‘gastvrij, open, ongedwongen en relaxed’. Voeg daarbij het warme klimaat, de blauwe oceaan en de levendige muzieksceen, en het is niet verwonderlijk dat Nederlanders en Belgen er een fijne zonbestemming bij hebben gekregen. En dat op slechts 6 uur vliegen vanaf Noordwest-Europa!

Guido Derksen

Kaapverdië: een verdieping

Kaapverdië is een archipel van tien middelgrote eilanden, met enkele kleinere eilandjes erbij. De eilanden liggen een beetje eenzaam in de Atlantische Oceaan, als een handvol uitgestrooide broodkruimels op een leeg plein. Ze zijn onderverdeeld in twee groepen, de Ilhas de Barlavento (bovenwindse eilanden) en de Ilhas de Sotavento (benedenwindse eilanden). Dit onderscheid stamt uit de tijd van de trans-Atlantische zeilvaart en heeft betrekking op de ligging van de eilanden ten opzichte van de overheersende passaatwinden. De Ilhas de Barlavento vormen het noordelijke deel van Kaapverdië. Het zijn van west naar oost: Santo Antão, São Vicente, Santa Luzia, São Nicolau, Sal en Boa Vista. De Ilhas de Sotavento vormen het zuidelijke deel van Kaapverdië. Het zijn van west naar oost: Brava, Fogo, Santiago en Maio.

Kaapverdië in de regio

Geografie

De tien Kaapverdische eilanden variëren in grootte van 35 km² (Brava) tot 990 km² (Santiago). Ter vergelijking: het eiland Texel is 170 km². Tezamen beslaan de Kaapverdische eilanden 4033 km², verspreid over een zeegebied van 58.000 km². Ter vergelijking: Nederland is 41.526 km² groot, de omvang van België is 30.528 km².

Kaapverdië is genoemd naar Cap Vert, de Groene Kaap, de uiterste westpunt van het Afrikaanse continent bij de Senegalese hoofdstad Dakar. Het dichtstbijzijnde eiland van Kaapverdië (Boa Vista) ligt er

namelijk 460 km vandaan, op een breedtegraad – tussen de 14 en 18 graden noorderbreedte – die van Senegal naar het Caribisch gebied loopt. Het eiland dat het verste van Senegal af ligt, op 830 km, is Santo Antão.

Samen met de andere eilanden en eilandengroepen van vulkanische oorsprong in de oostelijke Atlantische Oceaan vormt de Kaapverdische archipel het zogenaamde Macaronesië ('Gelukzalige Eilanden'). De andere eilanden en eilandengroepen die hiertoe behoren zijn de Azoren, Madeira, de Canarische Eilanden en de Ilhas Selvagens (een kleine Portugese eilandengroep tussen Madeira en de Canarische eilanden).

Landschap

De Kaapverdische archipel heeft een vulkanische oorsprong. Diep onder de oceaan zijn op dit deel van de Afrikaanse tektonische plaat vulkanen omhoog gestuwd die uiteindelijk boven de zeespiegel uitkwamen, waarna wind en water aan hun schurende en slijpende erosiewerk begonnen. De Kaapverdische eilanden zijn overigens niet in hetzelfde tijdperk ontstaan. Integendeel, er zijn grote verschillen in ouderdom. De oostelijke eilanden Boa Vista en Sal zijn naar schatting al zo'n 26 miljoen jaar geleden ontstaan, São Nicolau is pakweg 12 miljoen jaar oud, en Fogo is pas 100.000 jaar geleden boven de oceaan uitgekomen. In geologische termen is het daarmee een piepjong eiland. Het is nog volop in ontwikkeling, want de vulkaan van Fogo is actief; de laatste uitbarstingen waren in 1995 en eind 2014.

De baai van Fajã d'Água, Brava.

Mede vanwege de verschillen in ouderdom zijn er behoorlijke landschappelijke verschillen tussen de diverse Kaapverdische eilanden. De oostelijke eilanden Sal, Boa Vista en Maio zijn de oudste eilanden. Hier zijn de vulkanische pieken die er ooit waren weggeërodeerd tot lage, kale heuvels. Het hoogste punt van Boa Vista is bijvoorbeeld de Monte Estância, een bult van 387 m. Voor de rest zijn deze drie eilanden vlak. Ze zijn bovendien erg droog, want er valt nauwelijks regen. Ook is er veel zand aanwezig, aangevoerd door winden vanuit de Sahara en aangespoeld vanuit het onderzeese plateau waarop de oostelijke 'zandeilanden' liggen. Uit toeristisch oogpunt is dat zand een zegen, want Sal, Boa Vista en Maio bezitten de mooiste witte zandstranden van Kaapverdië. Ook zijn er interessante zandduingebieden, vooral op Boa Vista, die hier en daar de indruk wekken dat je je in de woestijn bevindt.

De jongere eilanden van Kaapverdië zijn veel ruiger en grilliger dan de oostelijke zandeilanden. Ze bestaan voornamelijk uit donkere basaltrotsen en gekartelde bergketens. Santo Antão spant de kroon; de bergpieken steken hier tot bijna 2000 m de lucht in. Ook hoofdeiland Santiago, São Nicolau en het kleine Brava zijn behoorlijk grillig. De bergketens op deze eilanden worden doorsneden door diepe rivierkloven en -valleien, de zogenaamde *ribeira's*. São Vicente is wat ouder en iets minder bergachtig dan zijn buureilanden. Buitenbeentje is het jonge eiland Fogo, in feite één grote vulkaan. Op de rand

juli en augustus komen er met respectievelijk zeven en zes uur zon per dag wat bekaaider van af. De zeewatertemperatuur is altijd aangenaam en ligt steevast tussen de 20 en 25 °C.

Flora en fauna

Vanwege de geïsoleerde ligging heeft Kaapverdië door de eeuwen heen een beperkt plantenleven gekend. Bomen en planten pasten zich aan de droogte aan, bijvoorbeeld door kleine bladeren te ontwikkelen, en waren klein en stevig om de passaatwinden te kunnen doorstaan. Van oudsher groeien er doornige bomen, zoals acacia's en de bijzondere drakenbloedboom (*Dracaena draco*), diverse grassen en lage struiken. In de zilte bodem van de oostelijke zandeilanden Sal, Boa Vista en Maio groeien verder enkele semi-aride zoutminnende plantensoorten.

Na de kolonisatie van de eilanden zijn er allerlei soorten bijgekomen die meegebracht werden uit andere delen van de wereld. In de vruchtbare gebieden groeit tropisch fruit zoals papaja's, mango's, broodboomvruchten (breadfruit), zuurzak en kokosnoot, maar je vindt er ook gewassen als mais, cassave, suikerriet en koffie.

In andere gebieden zijn sinds de onafhankelijkheid herbebossingsprojecten gestart, om erosie tegen te gaan en meer vocht te kunnen vasthouden. Op het krukdroge Maio zijn bijvoorbeeld vele duizenden acacia's geplant, die voor een deel ook voor de houtskoolproductie worden gebruikt. Op hogere delen van Fogo en Santiago zijn eucalyptusbomen neergezet, en in de ber-

gen van Santo Antão plantte men onder meer eikenbomen, tamme kastanjes en pijnbomen. Hier kun je ook wandelen door laurierbossen.

Op de Kaapverdische eilanden komen geen grote zoogdieren in het wild voor. Er lopen hier en daar wel wat half verwilderde geiten en ezels rond, maar die zijn eigendom van eilandbewoners en behoren, net als de Kaapverdische koeien en varkens, tot de categorie 'vee'. In de centrale valleien van Santiago leven een paar groepjes groene fluweelapen, ooit meegebracht door zeevaarders, en daarmee heb je het wel gehad met de wat grotere zoogdieren. Kleinere zoogdieren zijn er wel, bijvoorbeeld mangoesten en diverse vleermuissoorten. Aan reptielen en amfibieën kruipt en springt er het een en ander rond, zoals kikkers (als er water is), gekko's, skinken en hagedissen, waarvan een deel endemisch is voor de archipel. Voor slangen hoeft je niet bang te zijn, want die komen niet voor in Kaapverdië. Insecten komen uiteraard wel voor, waaronder tientallen inheemse soorten.

Het interessantste voor biologen zijn de vogels die in Kaapverdië voorkomen. Er zijn 130 soorten geteld die de eilanden met enige regelmaat aandoen en er zijn 40 soorten die op een of meer eilanden broeden, waaronder een paar zeer zeldzame en inheemse soorten, zoals de razoleeuwerik, de Kaapverdische purperreiger, de Kaapverdische gierzwaluw, de Kaapverdische pijlstormvogel en de Kaapverdische moerasgrasmus. De eilanden zijn hiernaast belangrijk voor zeevogelsoorten als de roodstaartkeerringvogel, de fregatvogel, de Kaapverdische stormvogel, de jan-van-gent en de blauwvoetgent. Ook is de kans vrij groot dat je helmpareelhoenderen, een grijskopijsvogel, een visarend of een Egyptische gier tegenkomt.

Het zeeleven rond de eilanden is een stuk rijker en gevarieerder dan het leven op het land. In de oceaan zwemmen bijvoorbeeld een stuk of 17 walvis- en dolfinsoorten, waaronder potvissen, blauwe vinvissen, Brydevinvissen, Indische grienden, gestreepte dolfinen, dolfinen van Cuvier, witlipdolfijnen, spitsnuitdolfijnen en tuimelaars. De meeste soorten zijn seizoengasten. Bijzonder is de bulrugwalvis. Een populatie van enkele honderden bulrugwalvissen zwemt ieder jaar vanuit de Noordelijke IJzsee naar Kaapverdië om zich daar voort te planten, vooral ten westen

De grijskopijsvogel voelt zich vooral thuis op Santiago en Fogo.

Trommelaars op straat in Porto Novo, ter gelegenheid van de feestdag voor Johannes de Doper.

VOLKSCULTUUR

Morabeza

Ingetogen vriendelijk, zo zou je de Kaapverdise mentaliteit kunnen omschrijven. Kaapverdianen dringen zich niet op aan toeristen, zoals inwoners van andere Afrikaanse landen dat vaak wel doen, en dit maakt Kaapverdië beslist tot een aangenaam vakantieland. Als je op straat of op het strand wordt lastiggevallen door souvenirverkopers of aanbieders van andere diensten, dan zijn dat vrijwel altijd Senegalezen of andere Afrikanen van het vasteland. Kaapverdianen laten buitenlanders met rust. Dit neemt overigens niet weg dat ze heel gastvrij kunnen zijn. Er is ook een creools begrip voor de Kaapverdise levensinstelling, morabeza, wat zoveel betekent als 'gastvrij, open, ongedwongen en relaxed'. Morabeza raakt de kern van wat het is om Kaapverdiaan te zijn en zegt daarmee veel over het land en zijn inwoners.

Volkscultuur en literatuur

In de Kaapverdise volkscultuur is een belangrijke rol weggelegd voor Sancho, een ondeugende aap die in de bergen leeft en voor chaos en wanorde zorgt. Er zijn tal van volksverhalen waarin de aap het leven van vooral

hoogwaardigheidsbekleders zuur maakt. Andere personages in de volksverhalen zijn de wolf Nho Lobo en de os Bli Mundo.

Tot de volkscultuur behoort zeker ook het carnaval, dat vooral in Mindelo, in Praia en op São Nicolau vol overgave wordt gevierd. Andere katholieke feestdagen staan eveneens op de feestkalender. Met name rond de geboortedag van São João (Johannes de Doper) zijn er festiviteiten, zoals gezamenlijke trommelsessies op straat en bij het traditionele stampen van de mais. Wie het zich kan veroorloven, deelt dan tegen de avond grogoue uit aan voorbijgangers. Authentieke Kaapverdise schrijvers hebben zich pas in de 20ste eeuw gemeld, vooralsnog mondjesmaat. Dichter Eugénio Tavares (1867–1930) van het eiland Brava heeft een speciale plaats in de harten van de Kaapverdianen. Hij schreef gedichten en liedteksten in het Creools en hield zich vooral bezig met de ontwikkeling van de *morna*. Verder was de klassieker *Chiquinho* van Baltasar Lopes da Silva een van de eerste romans in Portugees Afrika. De roman *Arquipélago* van Jorge Barbosa behoort eveneens tot de Kaapverdise klassiekers. Tot de bekendere Kaapverdise schrijvers en dichters behoren verder Manuel Lopes, Orlanda Amarilís, Germano Almeida en, recenter, Onésimo Silveira.

MUZIEK

Muziek is het belangrijkste expressiemiddel in de Kaapverdise cultuur. De Kaapverdise muziek is een mix van Afrikaanse, Europese en tegenwoordig ook Caribische, Braziliaanse en andere Latijns-Amerikaanse invloeden. Het invloedrijkste is de traditionele *morna*, de Kaapverdise variant van de Portugese *fado* en de Argentijnse *tango*, waarin de tragiek van het leven en het harde bestaan op een handvol barre, droge eilanden in de oceaan wordt bezongen. De zang wordt begeleid door een of meer snaarinstrumenten en soms een piano of klarinet. Teksten bestaan van oudsher uit twee zangregels die elk herhaald worden, waarna een nieuw couplet met tweemaal twee zangregels volgt. Ze zijn doordeesemd met *sodade* (ook wel: *saudade*), een term die nostalgie, weemoed en verlangen uitdrukt.

Uit de *morna* is sinds de jaren 30 de *coladeira* geëvolueerd, met snellere ritmes en satirische, vrolijke of sociaal-kritische teksten. Tegenwoordig is de *coladeira* ook gemengd met Caribische zoukmuziek; het resultaat staat bekend als *cola-zouk*.

Een andere traditionele muziekvorm is de *funaná*. Hierin zijn Afrikaanse percussieritmes verwerkt en worden simpele teksten gezongen. Standaard is er ook een accordeon bij te horen, wat deze muziek soms een beetje doet lijken op *zydeco* (de muziek van het Franstalige, creoolse Louisiana). De *finaçõn* is een modernere, snelle versie van de *funaná*.

Tijdens de festiviteiten rond de geboortedag van Johannes de Doper, 24 juni, kun je de opzweepende trommelritmes van de *cola san jon* horen, vooral

Santiago

Santiago is het grootste en belangrijkste eiland van Kaapverdië. Hier stichtten de Portugezen in de 15de eeuw hun eerste koloniale nederzetting buiten Europa. De hoofdstad Praia ligt op dit eiland. Er zijn minder toeristen dan op Sal of Boa Vista, want Santiago heeft niet zulke mooie stranden als de oostelijke 'zand-eilanden', maar toch is er veel te beleven. Het eiland is namelijk een staalkaart van wat Kaapverdië te bieden heeft. Praia kent een stadsleven met een Portugees-Afrikaans sausje, in het zuiden staat de oude koloniale nederzetting Cidade Velha op de Werelderfgoedlijst, centraal op Santiago tref je een grillig berglandschap met groene, vruchtbare valleien ertussenin, en in het noordwesten is bij Tarrafal een van de betere stranden te vinden. Als je dus van afwisseling houdt maar geen tijd of mogelijkheden hebt om veel verschillende eilanden te bezoeken, is Santiago een goede bestemming, al dan niet in combinatie met bijvoorbeeld Sal of Boa Vista.

< Vissersboten op het strand van Tarrafal.

Standbeeld van Diogo Gomes in Praia.

Geschiedenis

Santiago was het eerste Kaapverdise eiland waar permanent mensen gingen wonen. Dat was al in 1462, kort nadat António de Noli en Diogo Gomes, op ontdekkingsreis in opdracht van de Portugese koning, het eiland hadden ontdekt. Een groepje kolonisten uit de Portugese Algarve, Spanje en Genua bouwde de eerste nederzetting, Ribeira Grande (het tegenwoordige Cidade Velha). Santiago werd het centrum van de Portugese slavenhandel tussen Afrika en de Nieuwe Wereld. De Portugezen noemden het eiland oorspronkelijk trouwens São Tiago, maar al lang geleden kwam de Spaanse naam 'Santiago' in zwang.

In de loop der eeuwen wisten tot slaaf gemaakten soms te ontsnappen naar de bergen in het binnen-

land, vooral tijdens vijandelijke aanvallen op de nederzettingen aan de kust en in tijden van oorlog. Deze *badiu's* hielden hier hun Afrikaanse tradities in ere, wat de cultuur van Kaapverdië tot op de dag van vandaag beïnvloed heeft. Uit hun gelederen kwamen ook de *rebelados*, die vanaf halverwege de 20ste eeuw tegen het koloniale gezag ageerden.

Na de onafhankelijkheid van Kaapverdië bleef Santiago het bestuurlijke en economische centrum van het land. De laatste decennia trekt vooral de hoofdstad veel nieuwkomers van andere eilanden, want de regering besteedt de meeste middelen op Santiago, wat je bijvoorbeeld ziet in het wegennet, dat er beter bij ligt dan op de andere eilanden.

Ligging

Santiago meet 990 km² en is daarmee ruim 200 km² groter dan Santo Antão, het tweede eiland van Kaapverdië. Er wonen circa 290.000 mensen. Hoofdstad Praia ligt in het zuidoosten aan een grote baai. Ten westen ervan is Cidade Velha de oude koloniale hoofdstad. Het zuidelijke en zuidwestelijke deel van het eiland is landschappelijk niet zo interessant. Dat geldt niet voor het centrale en noordelijke deel van het eiland. Hier rijzen twee grillige bergketens op, respectievelijk de Serra de Pico da Antónia en de Serra Malagueta, beide genoemd naar de hoogste bergtoppen in de ketens. De Pico

Winkeltje in São Jorge dos Orgãos, centraal Santiago.

da Antónia is 1394 m hoog, de Monte Malagueta 1064 m. Tussen de bergen vormen groene valleien de belangrijkste landbouwgebieden van Kaapverdië. Je kunt er prachtige tochten maken en de interessante botanische tuin en het aangename stadje Assomada bezoeken. De westkust van Santiago is dor, kaal en nauwelijks bewoond. In het noordoosten is Tarrafal een mooi doel voor een dagtocht vanuit Praia; hier vind je het mooiste strand van Santiago. De noordoostkust biedt groene *ribeira's* (doorgaans droge rivierbeddingen), bruine hellingen, uitzichten over de oceaan en een handvol kleinere plaatsen.

PRAI A

In de 18de eeuw werd Praia de Santa Maria, tegenwoordig kortweg Praia ('Strand'), de hoofdstad van Kaapverdië. De oude hoofdstad Ribeira Grande, zoals Cidade Velha toen nog heette, was te kwetsbaar gebleken. Het was namelijk erg gemakkelijk om in de grote baai van Praia aan land te gaan en Ribeira Grande in de rug aan te vallen, iets wat de Engelse kaper en zeeheld Francis Drake in 1585 met succes had gedaan. Als reactie bouwden de Portugezen het fort dat nog steeds boven Ribeira Grande c.q. Cidade Velha de wacht houdt. Het mocht niet baten, want in 1712 herhaalde Jacques Cassard (een Franse

Rondom het eiland zwemmen bultruggen en dolfijnen. Je kunt boottrips boeken om ze te spotten.

Ten noorden van Palmeira bestaat de kustlijn van Sal uit donkere en weinig aantrekkelijke lavarotsen. Georganiseerde excursies over het eiland gaan desondanks toch over een onverharde piste naar dit deel van de kust, want bij **Buracona** is een inham in de rotsen met een natuurlijk zwembad erachter; je moet een paar euro entree betalen om een en ander te mogen zien. De golven komen met veel misbaar de inham binnen, af en toe zelfs net over de rand van het natuurlijke zwembad, waarin veilig gezwommen kan worden. Naast de inham staat een houten restaurant eenzaam in het landschap. Veel excursiegroepen strijken er neer voor de lunch.

Aan de zijkant van de inham vind je een gat in de rotsen met eronder een holte die via een natuurlijke tunnel met zeewater wordt gevoed. Het gat wordt The Blue Eye genoemd, want als de zon er recht in schijnt, lijkt het alsof er beneden een groot blauw oog te zien is. Echt spannend is het allemaal niet, maar ja, in het land der blinden is eenoog koning.

Hetzelfde geldt voor de volgende attractie die op het menu van veel eiland-excursies staat: de luchtspiegelingen van Terra Boa. Vanaf Buracona wordt de oversteek naar Pedra de Lume gemaakt over de onverharde pistes van het vlakke, centrale deel van noordelijk Sal, dat Terra Boa heet. Als deze dorre bruine vlakte tussen drie oude vulkanische heuvels, Monte Leste, Monte Grande en Morro Sal, in de zon ligt te bakken, kun je in de verte de lucht zien spiegelen. Grappig, maar zeker geen wereldwonder. Midden in de vlakte heeft een ondernemende Kaapverdiaan een barretje neergezet,

Bar Mirage. Quadrijders en anderen die individueel het eiland verkennen, kunnen er het stof wegspoelen met een drankje.

De oostkust

Aan de oostkust, ter hoogte van Espargos, ligt **Pedra de Lume** in een bruin en kaal landschap. Als je komt aanrijden ziet het minuscule dorpje eruit als een vrijwel verlaten mijnstadje. Er ligt een verroest schip langs de weg en er staan verweerde masten en andere vervallen onderdelen van het katrolsysteem dat vroeger werd gebruikt om zout naar de schepen in de baai te transporteren. Een kilometer verderop is namelijk de oude, lage vulkaan-krater waarin de rijke zoutpannen lagen die Sal in bescheiden mate op de wereldkaart hebben gezet. Door de lage ligging van de kraterbodem (3 m onder zeeniveau) kan er zeewater in doordringen, waaruit na verdamping het zout overblijft.

De pannen werden in vroeger eeuwen mondjesmaat geëxploiteerd totdat zakenman Manuel António Martins van Boa Vista ze vanaf begin 19de eeuw ging ontwikkelen. Hij liet een tunnel in de kraterwand graven om het zout makkelijker naar de baai te kunnen vervoeren, vanwaar het naar Afrika en Brazilië werd geëxporteerd. In de hoogtijdagen, halverwege de 19de eeuw, werden er jaarlijks vele duizenden tonnen zout gewonnen, maar hoge Braziliaanse importtarieven en concurrentie op de Afrikaanse zoutmarkten zorgden eind 19de eeuw voor het inzakken van de productie.

In 1919 kwamen de zoutpannen in bezit van een Frans-Kaapverdische joint venture en het katrolsysteem werd aangelegd om zout naar de baai te kunnen vervoeren. Daarvóór ging het op de ruggen van ezeltjes richting zee. Vanaf de

Boa Vista en Maio

Boa Vista is het meest oostelijk gelegen eiland van Kaapverdië. Het heeft ruim 9000 inwoners, ligt op 460 km van het Afrikaanse vasteland en is met 620 km² in grootte het derde eiland van de Kaapverdische archipel. Na Sal is Boa Vista toeristisch het meest ontwikkelde eiland. Hierbij moet je je overigens niet al te veel voorstellen. Boa Vista heeft geen echte toeristenplaats; er staat alleen een handvol grotere allinclusivehotels en er zijn wat guesthouses. Er zijn al jaren plannen om aan de zuid- en westkant van het eiland allerlei nieuwe hotels en appartementencomplexen te bouwen, met in totaal tienduizenden nieuwe bedden, maar vooralsnog komt er weinig van de grond. Massatoerisme kent Boa Vista nog niet, dus voorlopig heeft de bezoeker de eindeloze witte zandstranden grotendeels voor zichzelf. Hetzelfde geldt in nog veel extremere mate voor Maio, waar je gemakkelijk de enige toerist op een kilometers lang stuk zandstrand kan zijn. Het toerisme naar dit dunbevolkte eiland staat namelijk nog helemaal in de kinderschoenen, ook al ligt het op slechts een kwartiertje vliegen van de Kaapverdische hoofdstad Praia.

< Bij de Costa de Boa Esperança ligt het wrak van de Santa Maria voor de kust.

en baai bereiken vanuit het dorpje Fundo das Figueras. In zee liggen hier enkele minuscule eilandjes, onder water zijn koraalriffen. Soms zwemmen hier dolfijnen en heel af en toe worden er tijgerhaaien gezien, na de grote witte haai een van de grootste en gevaarlijkste haaiensoorten. Een van de eilandjes heet trouwens Ilhéu Holandes ('Hollands eilandje'), maar de herkomst van de naam is onduidelijk. In het achterland zijn bij Praia das Gatas zoutpannen te vinden. Praia das Gatas zelf eindigt bij Ponta do Porto Ferreira. Zuidelijk van deze kaap volgt weer een verlaten landschap van vele kilometers. Het enige bouwwerk hier langs de kust is de **vuurtoren van Morro Negro** ('Zwarte Heuvel'). Een goedgekozen naam, want het half vervallen vuurtorengebouwje staat op een donkere heuvel boven de oceaan. Je kunt er over een redelijke weg van basaltklinkers komen vanuit het dorpje Cabeço das Tarafes. Het laatste stukje moet te voet worden afgelegd. Er is geen vuurtorenwachter meer, dus je kunt het gebouwje in om via een spiraaltrap naar boven te klimmen en van het uitzicht te genieten.

Ook de stranden die aan weerszijden van Morro Negro liggen, trekken veel nestelende schildpadden. Vreemd genoeg staan ze ook bekend als dolfijnenkerkhof. Om de een of andere reden stranden de sympathieke zeezoogdieren hier vaak, dus je hebt als strandjutter kans om een dolfijnenschedel te vinden. De stranden van Boa Vista zijn sowieso met enige regelmaat het toneel van massale walvis- en dolfijnstrandingsen. In november 2007 spoelden bijvoorbeeld meer dan 300 witlipdolfijnen aan op de westkust en in juni 2010 strandden circa 50 potvissen op de noordoostelijke kust.

De oostkust eindigt zuidelijk van Morro Negro bij Ponta de Ervatão, waarna de kust afbuigt en de zuidkust begint.

➤ HET BINNENLAND VAN BOA VISTA

Vanuit Sal Rei loopt een vrij slechte weg in oostelijke richting over het eiland. Via het gehucht Bofafeira kom je op het noordoostelijke deel van Boa Vista uit bij het dorp João Galego. De nederzetting is ook vanuit Rabil te bereiken over een wat betere klinkerweg, die enkele kilometers voor het dorp samenkomt met de weg vanuit Sal Rei.

João Galego is een alleraardigst dorpje met kleurrijke huisjes, bloeiende bomen en planten, enkele winkeltjes en twee bar-restaurantjes; Rencontre is een aanrader. Er worden heerlijke lunches gemaakt, met verse groenten, rijst en bonen en naar keuze kip of tonijn. Couleur locale gegarandeerd. Even verderop ligt **Fundo das Figueiras**, ook een aardig dorp met enkele voorzieningen, en weer wat verderop kom je in het iets saaiere dorp **Cabeço das Tarafes**. Tezamen worden de drie dorpen **Norte** genoemd. Ze liggen in het vruchtbaarste deel van het eiland; een ribeira zorgt met enige regelmaat voor water waarmee kleinschalige landbouw bedreven kan worden. Vanuit Norte is het nog 5 km naar de oostkust.

Senegalees souvenirwinkeltje in Povoação Velha.

➤ DE ZUIDKUST VAN BOA VISTA

Vanuit Cabeço das Tarafes loopt een onverharde route naar de zuidkust, die je dan bij Ponte Ervatão bereikt. Het is een vrij moeizame onderneming om via deze route naar het zuiden te gaan. Je kunt beter vanuit Rabil zuidwaarts richting Povoação Velha rijden. De route is geasfalteerd, om in de toekomst nieuwe hotels aan de zuidkust voor toeristen bereikbaar te maken.

Povoação Velha zelf is de oudste plaats op Boa Vista. Al meer dan 500 jaar is het bewoond, ook al is het leven er altijd armoedig geweest. Het dorpje ligt schilderachtig aan de voet van de Rocha Estância en bestaat uit enkele straatjes en een pleintje. Je kunt er een hapje eten en iets drinken in een van de twee bars of de Afrikaanse souvenirs bekijken die enkele West-Afrikaanse verkopers in eenvoudige winkeltjes en op straat aanbieden. Een paar kilometer onder het dorp kom je voorbij een zoutvlakte uit bij het prachtige **Praia de Santa Mónica**, een eindeloos wit strand aan de helderblauwe oceaan. Voorzieningen of schaduw vind je er niet, dus neem water en een hoofddekseel mee. Aan de oostzijde gaat het strand over in **Praia de Lacação**, een al even mooi en wit strand. Het massatoerisme heeft hier sinds kort een voet aan de grond gekregen, want recent is het eerste grote hotel geopend, het luxueuze Riu Touareg. In dit allinclusivevijfsterrenresort met 881 kamers moet je je 24 uur per dag vermaken in de zwembaden, restaurants, spa- en sportvoorzieningen enzovoort, want in de wijde omtrek is

In het marktgebouw van Mindelo.

spektakel op zo'n markt te bekijken en te zien wat er zoal uit de oceaan wordt gevist. 's Morgens is er de meeste activiteit.

Praça Estrela

De boulevard eindigt net voorbij de vismarkt. De weg buigt hier naar links en komt twee blokken verderop uit bij **Praça Estrela**, een groot plein met een café. Een deel van het plein wordt ingenomen door permanente marktstallen. De azulejostegels op de muren van de stallen zijn beschilderd met afbeeldingen van het leven in 19de-eeuws Mindelo, toen de stad een drukke bunkerhaven voor de trans-Atlantische scheepvaart was. Een paar blokken oostwaarts vanaf het plein bevindt zich aan de Avenida 12 de Setembro het stadion van Mindelo.

Ga je vanaf Praça Estrela noordwaarts, terug richting centrum, dan kom je bij het kleinere Praçinha de Igreja met een kerk uit 1862, inclusief de kenmerkende Portugese klokvormige voorgevel. Dit gebied is het oudste deel van Mindelo, daar waar het allemaal begon. Een blok ten oosten van het pleintje vind je het stadhuis van Mindelo, gevestigd in het vroegere hoofdkwartier van het waterbedrijf dat de Britten halverwege de 19de eeuw in Mindelo oprichtten. In de straten in dit deel van de stad kom je verschillende aardige horecagelegenheden tegen, waar je even kunt pauzeren tijdens een stadswandeling.

Volg je vanaf de rotonde de boulevard naar het zuiden, dan zie je aan je linkerhand nog enkele koloniale huizen met hier en daar overhangende balkons op de eerste verdieping. Drie blokken verderop is de **Torre de Belém** een markant herkenningspunt. Het is een wat kleiner en simpeler uitgevoerde replica van de Torre de Belém die bij Lissabon aan de Taag staat. Deze Kaapverdische versie werd in het begin van de 20ste eeuw gebouwd en diende als gouverneurswoning. Na een renovatie in 2002 ziet het ding er een tikje doods uit, jammer. Binnen is het kleine **Museu do Mar** goed voor een uurtje tijdverdrijf.

Voorbij de toren aan de zeezijde is het gebouw van de vismarkt. Altijd leuk natuurlijk, om het kleurrijke

Op nog geen 100 m van het gemeentehuis en het Praçinha de Igreja loopt de **Rua Libertad d'Africa** van de boulevard naar het voormalige presidentiële paleis. Leuk is een bezoekje aan het overdekte gemeentelijke **marktgebouw**, aan de zuidkant van de straat. Zoals de meeste van dit soort gebouwen heeft het een galerij op de eerste verdieping, vanwaar je naar beneden op de kleurrijke marktstallen kunt kijken.

Aan deze kant van de straat zijn verder onder meer wat winkels en restaurant Pergola van het Franse cultureel instituut. Aan de overkant van de straat is café Katem Musique dat bekendstaat als een van de levendigste muziekcafés van de stad. Het wordt er trouwens pas rond middernacht écht levendig, tot in de late uurtjes. Even verderop kun je bij Pastelaria Algarve Portugese zoetigheden eten, bij voorkeur met een kop sterke espresso erbij. In de Rua Libertad d'Africa en zijstraten tref je trouwens veel goed onderhouden koloniale panden aan.

Goed onderhouden is ook het **voormalige presidentiële paleis**, uit de jaren 70 van de 19de eeuw. Tegenwoordig doet het dienst als gerechtsgebouw voor de Kaapverdische Hoge Raad. De muren staan goed in de verf, waarbij voor de kleur roze is gekozen. In combinatie met de witte ornamenten doet die kleur het gebouw eruitzien als een enorme bruidstaart. Je moet ervan houden, maar opvallend is het wel.

Achter de suikertaart is een plein, met aan de overzijde de **Escola Jorge Barbosa**. Dit gerenommeerde lyceum is net iets eerder gebouwd dan het

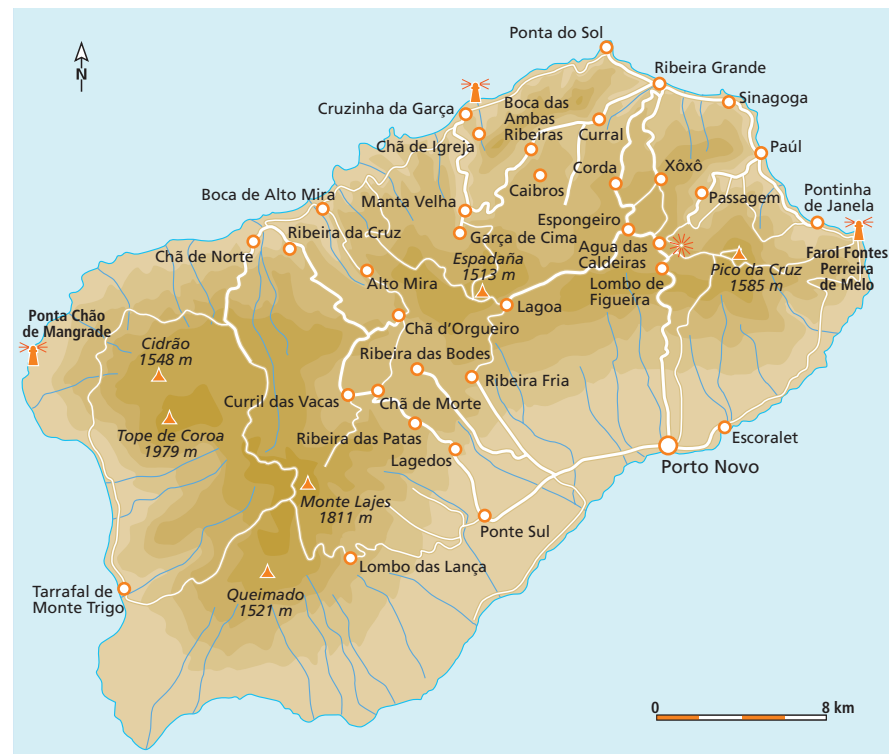
Inwoner van Janela, in het noordoosten van het eiland.

Geschiedenis van Santo Antão

Op 17 januari 1462 werd Santo Antão voor het eerst door Europese ogen waargenomen. Het bergachtige, groene eiland was te ontoegankelijk om het op grotere schaal te koloniseren en dus gebeurde er de eerste eeuw weinig. In 1494, twee jaar nadat Columbus namens de Spaanse koning Amerika had ontdekt, kreeg Santo Antão alleen betekenis door het verdrag van Tordesillas. Hierin werd bepaald dat ten westen van Santo Antão een denkbeeldige lijn van noord naar zuid in de oceaan werd getrokken; al het ontdekte en nog onontdekte land ten westen van de lijn was voor Spanje, al het land ten oosten ervan voor Portugal. Door dit verdrag kwamen onder meer Brazilië en een aantal gebieden in Afrika in Portugese handen en kreeg Spanje zeggenschap over de rest van de Nieuwe Wereld. Toen andere zeevarende mogelijkheden opkwamen veranderden de machtsverhoudingen.

Vanaf de 17de eeuw werd Santo Antão stap voor stap gekoloniseerd en werden de landbouwgronden in het noordoosten aangelegd. Ribeira Grande kreeg halverwege de 18de eeuw een bisschopszetel, en tegen het einde van de 19de eeuw mocht de plaats zich hoofdstad van de noordelijke Kaapverdise eilanden noemen. In 1934 was het gedaan met de pret, want toen werd Mindelo op São Vicente de hoofdstad van het noorden.

De circa 48.000 inwoners van Santo Antão leven voornamelijk van de landbouw en er vindt ook wat visserij plaats. Verder worden er grondstoffen voor cement gewonnen, vooral ten behoeve van de bouwsector op andere eilanden.

Santo Antão

Ligging van Santo Antão

Santo Antão is het noordelijkste én westelijkste eiland van Kaapverdië. Tot aan Brazilië en het Caribisch gebied is er alleen nog Atlantische Oceaan. Het eiland is 779 km² groot en heeft een centrale bergketen die van het noordoosten naar het zuidwesten loopt. Hoogste berg is de oude vulkaan Topo de Coroa (1979 m) in het westen. Omdat er momenteel geen vliegveld is – er zijn wel plannen voor een luchthaven –, is het eiland alleen per veerboot vanuit Mindelo, de hoofdstad van São Vicente, te bereiken. De overtocht duurt ongeveer een uur. Onderweg worden plastic zakjes uitgedeeld, want in de zeestraat tussen de twee eilanden wil nog weleens wat deining staan en lang niet alle Kaapverdianen hebben zeebenen.

De veerboot komt aan in Porto Novo, tegenwoordig de belangrijkste havenplaats van Santo Antão, in het zuidoosten. Hiervandaan leidt de schitterende oude weg dwars over de bergen naar de valleien en plaatsjes in het noordoosten, waarvan Ribeira Grande en Ponta do Sol de belangrijkste zijn. Je kunt vanuit Porto Novo ook via de kustweg oostwaarts en dan naar het noordoosten, via onder meer de kustplaats Paúl, waarachter de mooiste val-

Weggetje en suikerriet in Ribeira do Paúl.

den en winkeltjes, en rond de huizen zie je velden met mais, suikerriet en bananenbomen. Op een rots hoog boven het stadje staat een beeld van Sint Antonius met kind op de arm, beschermheilige van onder meer vrouwen, kinderen, armen en reizigers.

Ribeira do Paúl

De ribeira achter Paúl, **Ribeira do Paúl**, is de bekendste en misschien ook de mooiste vallei van Santo Antão. Vanwege de aanwezigheid van voldoende water zijn de bodem van de vallei en alle beschikbare grond tegen de hellingen op overal gecultiveerd, zodat het weelderige groen overal aanwezig is. Hier wordt duidelijk waarom het noordoosten van Santo Antão de ‘tuin van Kaapverdië’ wordt genoemd. Tussen de

hoge wanden van de vallei leven duizenden mensen van de verbouw van de meest uiteenlopende soorten groenten en fruit. Ze wonen in schilderachtige dorpjes, zoals Passagem, Lombinho, Chãzinha en Cabo da Ribeira, of in vrijstaande huizen op de valleibodem en op berggrichtjes en andere verhogingen in het landschap. De vallei staat trouwens ook bekend om de goede grogoue die er gestookt wordt. Op verschillende plekken kun je bij kleine stokerijtjes zien hoe dat in z'n werk gaat.

Je kunt verder prachtige wandelingen in het gebied maken, in de vallei zelf of over de bergen heen naar andere delen van het eiland. Een van de mooiste routes is voorbij het laatste dorp te vinden, Cabo da Ribeira, waar de hoofdweg door de vallei eindigt. Hier loopt het prachtige zigzagpad tegen de wand omhoog dat boven bij Cova de Paúl uitkomt. Je wandelt natuurlijk het gemakkelijkste als je je boven laat afzetten en dan de route van boven naar beneden aflegt in plaats van andersom. Een andere mooie route is de tocht van en naar Pico da Cruz.

Vanuit Paúl gaat de kustweg verder naar het zuidoosten. Je komt hier weer langs diverse ribeira's en valleien die in de bergwanden zijn uitgesleten, zoals de Ribeira das Pombas en Ribeira de Janela. Vooral de laatste is weer een mooie groene vallei. Het plaatsje **Janela** ligt net even van de weg af

Groguestokerij op Santo Antão.

in de vallei. Op een rotspartij die in zee uitsteekt, bevindt zich het dorp Pontinha da Janela. De kustweg is hier in 2009 geheel vernieuwd. Er zijn nieuwe asfaltstroken en twee tunnels aangelegd, zodat je nu comfortabel in een halfuurtje vanuit Paúl in Porto Novo kunt zijn en andersom. Zo'n 2 km na Pontinha da Janela kun je je voertuig links voor de tunnel parkeren en een pad aflopen naar de Farol Fontes Pereira de Melo, een eenzame vuurtoren op de rotsen. Vanaf deze plek heb je op heldere dagen uitzicht over zee tot aan São Vicente, Santa Luzia en São Nicolau.

Na de tunnel bij de vuurtoren gaat de weg door een desolaat, ruig en onbewoond kliffengebied verder naar Porto Novo.

TOP 3: NIET TE MISSEN OP SANTO ANTÃO

- 1 Wandel door landschappelijk spektakel via de oude weg naar Ribeira Grande
- 2 Daag jezelf sportief uit in de Ribeira do Paúl
- 3 Ga op zoek naar de beste groguestokerijtjes

BELANGRIJKE ADRESSEN EN TELEFOONNUMMERS

Consulaat in Nederland

- Kaapverdië heeft geen ambassade in Nederland. In Rotterdam is wel een Kaapverdisch consulaat: Consulaat Kaapverdië: Baan 6, 3011 CB Rotterdam, tel. 010 4778977, conscv.nl, nl.info@mnec.gov.cv.

Consulaat op Kaapverdië

- Een consulaat voor zowel Nederland als België is er wel in Kaapverdië, op het hoofdeiland Santiago: Rua de Entre-os-Rios 2A, Achada de Santo António, Praia, tel. +238 2616919 of +238 9933510 (voor noodgevallen buiten kantooruren).

Ambassade in België

- Ambassade Kaapverdië: Johannalaan 29, 1050 Brussel, tel. 02 6436270, emb.caboverde@skynet.be.

Ambassade in Senegal

- Nederland heeft geen ambassade in Kaapverdië. Het land valt diplomatiek gezien onder de ambassade in Senegal. Het adres van de Nederlandse ambassade aldaar: 37 Rue Jacques Bugnicourt, Dakar, tel. +221 33 8292121, nederlandwereldwijd.nl/landen/senegal, dak@aminbuza.nl.
- België heeft eveneens geen ambassade in Kaapverdië, maar wel een in Senegal. Het adres: Avenue des Jambaars, B.P. 524, Dakar, tel. +221 33 8894390, noodnummer +221 77 6370178, diplomatie.belgium.be/senegal, dakar@dipobel.fed.be.

Alarmnummers

- Politie: 132
- Brandweer: 131
- Ambulance: 130
- De politie op Sal heeft tevens een eigen nummer: 2421132. De brandweer ook: 2411131.
- De politie op Boa Vista is eveneens via een eigen nummer bereikbaar: 2511131. De brandweer van Boa Vista ook: 2511141.

Ziekenhuizen

- Ziekenhuis Praia: Hospital Dr. Agostinho Neto, Avenida Mártires de Pidjiguiti, Praia, tel. 2601010/2612462.
- Ziekenhuis Mindelo: Hospital Dr. Baptista de Sousa, Lombo, Mindelo, tel. 2311879/2310312.